

Təxminən üç onillik ərzində Ermənistanın nəzarətində olan ərazilərimizdəki iqtisadi resurslar Vətən müharibəsindəki zəfərdən sonra nəhayət ki, sahibinə qayıtdı. Dərhal Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə bərpa-quruculuq işlərinə start verildi. Bu işlərin uğurunu şərtləndirən əsas səbəblərdən biri də regionun su ehtiyatlarının bərpası və maksimum istifadəsi oldu.

Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun su ehtiyatları bu gün Azərbaycanın aqrar sektorunda artıq özünə yer tutub. Bu ərazilərdəki münbit torpaqlar, gözəl iqlim xüsusiyyətləri su təsərrüfatından səmərəli istifadə olunmasını tələb edir. Burada aqrar sektorun inkişaf etdirilməsi birbaşa su təsərrüfatından asılıdır. Demək lazımdır ki, 2023-cü ildə "Su ehtiyatları, su təsərrüfatı və meliorasiya sahələrində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi haqqında" fərman imzalayan Prezident İlham Əliyev yeni şəraitdə kənd təsərrüfatının geniş potensialından daha səmərəli istifadə olunması üçün ortaya güclü iradə qoyub. Bu gün Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun su ehtiyatları - anbar gölləri, çayları yetərinə isifadəyə yararlı hala gətirilib. Deməli, sənəddən irəli gələn tələbləri yerinə yetirmək üçün artıq bir maneə də yoxdur. Azad nəfəs alan region su-suzluqdan xilas olub.

Rəsmi məlumatlara görə, işğal dövründə Qarabağda 10-dək su anbarı, 7 sututarı, 6426 kilometr uzunluqda suvarma şəbəkəsi, 2 hidroqovşaq, 330 kilometr uzunluqda kollektor-drenaj şəbəkəsi, 8003 hidrotexniki qurğu, 88 nasos stansiyası, 1429 ədəd subartezian quyusu olub. Ümumilikdə Azərbaycanın 125 800 hektar suvarılan torpaq sahəsi işğal altında qalmışdı. İşğaldan azad olunan ərazilərin çaylar, göllər, o cümlədən yeraltı suların ibarət su ehtiyatları təxminən 780 milyon kubmetr hesablanır. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin məlumatına görə, burada 14 çay və 9 su anbarı mövcuddur. Araz, Bərgüşad, Tərtər, Həkəri, Oxçu, Lev, Zabux, Tutqun, Tu-

Öz səmtinə dönən Qarabağ suları torpağa "can verir"

rağay, Bəsit, Qarqar, Quru, Xaçın və Köndələn çayları Qarabağ ərazisindədir. Bu çayların bəzilərinin üzərində "Xudafərin", "Sərsəng", "Qız Qalası", "Xaçınçay", "Aşağı Köndələnçay", "Suqovuşan", "Köndələnçay-1", "Köndələnçay-2" və "Ağdamkənd" su anbarları yerləşir.

Ümumiyyətlə, işğaldan azad edilmiş ərazilərimiz Azərbaycanın su ehtiyatları ilə zəngin olan regionudur. Qazanılan şanlı zəfər sayəsində Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə bu gün 2 milyard kubmetrdən artıq su ehtiyatından daha səmərəli istifadə etmək imkanı yaranıb. Xatırladaq ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev keçmiş SSRİ dövründə Azərbaycana rəhbərlik edərkən Qarabağdakı zəngin su ehtiyatlarından səmərəli istifadə edilməsi məsələsini həmişə diqqət mərkəzində saxlayıb. Ona görə də burada mükəmməl infrastruktur yaradılmasına nail olub. Ümummilli Liderin söyləri ilə Qarabağda inşa olunan mühüm su infrastrukturundan biri "Sərsəng" su anbarıdır. Strateji əhəmiyyətə malik "Sərsəng" su anbarı məhz Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə tikilib. 1976-cı

ildə Heydər Əliyev su anbarının açılışında şəxsən iştirak edib.

12 kilometr uzunluğu olan "Sərsəng" su anbarı Tərtər çayı üzərində 726 metr hündürlükdə inşa edilib və tutumu 565 milyon kubmetrdir. Anbarın bəndinin hündürlüyü isə 125 metrdir. Onu da deyək ki, "Sərsəng" öz bəndinin hündürlüyünə görə Azərbaycanda ən yüksək su anbarıdır. Meliorasiya və Su Təsərrüfatı ASC-nin məlumatına görə, "Sərsəng"dən götürülən su ilə Ağdərədə 14 min hektar, Tərtərdə 24 min hektar, Ağdamda 29 min hektar, Yevlaxda 6 min hektar, Goranboyda 7 min hektar, Ağcabədi rayonunda 2 min hektar torpağı suvarmaq imkanı var.

"Suqovuşan" su anbarı və magistral kanallar da Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə - 1976-cı ildə istismara verilib. Su anbarının ümumi su tutumu 5,86 milyon kubmetrdir. Bəndin üstədən uzunluğu 630 metr, hündürlüyü 28 metr, eni isə 10 metrdir. Su anbarının yerləşdiyi ərazi 28 il işğal altında olduğundan Tərtər rayonunda 24,5 min, Ağdərə ərazisində 14,4 min, Goranboy rayo-

nunda 7 min, Yevlax rayonunda 5,9 min, Bərdə rayonunda 12,6 min, Ağdam rayonunda 30 min, Ağcabədi rayonunda 2 min hektar olmaqla, ümumilikdə 96 min hektardan çox torpaq sahəsinin su təminatında ciddi çətinliklər yaranmışdı.

Bütün dünyanın gözü qabağında Ermənistan işğal dövründə Azərbaycana qarşı ekoloji terror törədib və bundan həzz alıb. Torpaqları dedələrindən qalmış kimi özünüküləşdirməyə çalışıb. "Sərsəng" və "Suqovuşan" su anbarlarından Azərbaycanın digər ərazilərinə su buraxmaqla yanaşı, kiçik çayların axarlarını dəyişməkdən belə çəkinməyib. Bu, azmış kimi ermənilər Qırmızı Bazardan Füzuliyə tərəf gedən ərazidə çayın üstündə 3 su anbarı tikiblər. Qış aylarında gələn su axınlarını da kiçik kanallarla öz nəzarətlərində olan ərazilərə buraxıb, Füzulinin köndlərinə tərəf gölməsinə imkan verməyiblər. Prezident İlham Əliyevin qələbədə sonra Qarabağa ilk səfərlərindəki istiqamətlərdən biri də bölgədəki su ehtiyatları ilə bağlı görülən işlərlə tanışlıq idi. Su anbarlarının yenidən istismarı, hidroqov-

şaqların bərpası Böyük qayıdışın tərkib hissəsi olduğu üçün regionda su ehtiyatlarından təyinatı üzrə istifadə etmək zamanın tələbi idi. Odur ki, anbarların təmir-bərpa işlərinə sonra suların anbarlarda toplanması və qənaətlə istifadə edilməsi bu gün əsas hədəflərdəndir.

İşğal zamanı ermənilər içməli suların da qarşısını kəsmişdilər ki, bu da yaxın dağətəyi rayonlarda su qıtlığına səbəb olmuşdu. Azərbaycan əsgəri 44 gün ərzində bu problemə də son qoydu. "Yolunu azmış" Qarabağ suları öz səmtini dəyişib doğru tərəfə istiqamət götürdülər. Artıq doğma yurdlarına köç etmiş insanlar Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun çaylarından, buz kimi bulaqlardan, artezian quyularından gənbol istifadə edirlər. Mütəxəssislərin fikri belədir ki, Qarabağ çatlı vulkanik süxurların geniş yayıldığı ərazi olduğuna görə yeraltı sularla daha zəngindir və onlar nisbətən dağətəyi ərazilərdə səthə çıxaraq bulaq şəklində çayları qidalandırır. Hidrokimyəvi xüsusiyyətləri - kalsium hidrokarbonatlılığına görə onların ümumi cədlüğü nisbətən aşağıdır və bu çayların suları Azərbaycanda demək olar ki, ən keyfiyyətli sular hesab olunur. Xüsusilə də yuxarı hissələrində meyillilik və sululuq çox, axın sürəti böyük olduğundan bu çaylar hidroenerji ehtiyatları ilə də zəngindir. Onların Azərbaycanın digər sahələrindəki suvarma sistemlərinə daxil olması, eyni zamanda ərazidəki "Sərsəng", "Suqovuşan", "Ağdamkənd", "Xaçınçay" su anbarları ekoloji bərpa prosesinin sürətlənməsinə təkan verir.

Müharibədən sonra su anbarlarında aparılan təmir-bərpa işləri bu regionun torpağına "can verdi". Ötən ilin oktyabrında "Suqovuşan" su anbarı Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə işə salındı. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bir sıra su anbarlarında bərpa işləri davam edir. Şübhəsiz ki, bərpadan sonra anbarlara toplanan suların səmərəli və qənaətlə istifadə edilməsi əsas hədəflərdən biri olacaq.

Züleyxa ƏLİYEVA,
"Azərbaycan"

azerbaijan-news.az